



Változócsillagok

október–november

Észlelő	Nk.	Észl.	Műszer
Fekete János (Felsőzsolca)	Fkj	41	10 T
Fidrich Róbert (Ibafa)	Fid	119	27 T
Hadházi Csaba (Hajdúhadház)	Hdh	39	16 T
Hajdu Attila (Héhalom)	Hat	3	12x50 B
Hevesi Zoltán (Kaposvár)	Hev	31	20x60 B
Keszthelyi Sándor (Pécs)	Ksz	2	20x60 B
Keresztúri Ákos (Budapest)	Kru	38	20x60 B
Kiss László (Szeged)	Ksl	119	40 T
Kósa-Kiss Attila (Nagyszalonta, RO)	Kka	30	15,6 T
Krticka, Jirí (Police nad Metují, CS)	Krt	61	25x100 B
Mizser Attila (Budapest)	Mzs	109	30 L
Mogyorósi Imre (Budakeszi)	Mgi	11f	4,5/300 t
Nagy Gábor (Hejőpapi)	Nab	86	10x50 B
Papp Sándor (Kecskemét)	Pps	213	24,4 T
Rätz, Kerstin (Herges-Hallenberg, D)	Rek	22	20 T
Ripero, José (Rivas Vaciamadrid, E)	Rip	580	33,4 T
Sajtz András (Újfalu, RO)	Stz	350	10x50 B
Sápi Csaba (Kecskemét)	Sac	63	20 T
Schweitzer, Emile (Strasbourg, F)	Sch	30	28 SC
Szabó Gábor (Nagykőrös)	Sbg	16	10 T
Szabó Róbert (Ajka)	Sbr	282	10 T
Szentaskó László (Budapest)	Sno	236	33,4 T
Szutor Péter (Budapest)	Stp	267f	25 T
Tepliczky István (Tata)	Tey	80	11 T
Toone, John (Boothstown, GB)	Too	487	20 SC
Tóth Krisztián (Dunakeszi)	Ttk	12	7x50 B
Zagyai Ferenc (Nagykőrös)	Zai	12	10 T

Október–november során összesen 28 észlelő 3339 megfigyelést végzett. Rövidítések: T= Newton-reflektor, R= refraktor, SC= Schmidt-Cassegrain távcső, B= binokulár, M= monokulár, f= fotografikus észlelés, t= teleobjektív.

Valószínűleg nem nagyon fogunk dicsekedni e két hónap gyér változós termésével, ha a magyar amatőrök munkáját kívánjuk demonstrálni. Októberben katasztrofális volt az időjárás, a novemberi derült sorozat alatt pedig végig ott világított a fejünk felett a Hold, s ez a tény sokakat elriasztott a távcső mellől. Pedig holdfényes időszakban is lehet (és kell) változózni, hiszen "bármilyen megtörténhet"... Nem sok érdekes égi esemény történt időszakunkban, így nem tudunk olyan parádés fénygörbékkel szolgálni, mint novemberi számunkban.

0058+40 RX And UGZ

0214-03 Mira Cet M

0215+58 S Per SRC

Maximumai: JD 911 11,5; 927 11,8; 940 11,8.

Tovább halványodott, november végén már 7,1 magnitúdós.

Még tovább fényesedett, novemberről már 10,0

0231+33	R Tri	M	magnitúdó körüli adatok érkeztek. A változó rendkívül vörös színe miatt a becslést rövid pillantással végezzük (Purkinje-effektus). Fokozatosan fényesedett 10,2 és 7,2 magnitúdó között.
0324+43	GK Per	NA	Minimumban, 13,0 magnitúdó körüli.
0349+30	X Per	GCAS+XP	Továbbra is 6,4–6,6 magnitúdós adatok.
0416+19	T Tau	INT	Állandó 10,2 magnitúdónál.
0432+74	X Cam	M	Október közepén rendkívül halvány, 13,5 magnitúdós minimumban, majd fényesedik; november végén 10,5 magnitúdós, a felszálló ágon. Ez az egyik leghálásabb objektum a rövid periódusú mirák közül!
0533+26a	RR Tau	INSA	Fényes, szinte állandó 10,6–10,9 magnitúdó között.
0543+19	SU Tau	RCB	Maximumban, 9,8 magnitúdó tájékán.
0720+46	Y Lyn	SRC	7,5–7,8 magnitúdó közötti adatok.
0942+11	R Leo	M	Az októberi szórvány adatok szerint kevéssel 6,0 magnitúdó fölérti, majd 7,5 magnitúdóig halványodik.
1037+69	R UMa	M	Október elején valószínűleg 8,0 magnitúdó körüli maximumban, majd 9,5 magnitúdóig halványodik.
1151+58	Z UMa	SRB	Október végén, november elején 7,0 magnitúdós maximumban.
1231+60	T UMa	M	12,1 és 8,5 magnitúdó között fényesedik.
1315+46	V CVn	SRA	November végén 6,9 magnitúdó körüli maximumban.
1336+74	V UMi	SRB	8,0–8,5 magnitúdó között hullámszik.
1517+31	S CrB	M	November elején 7,0 magnitúdó körüli maximumban.
1544+28a	R CrB	RCB	Mindvégig maximumban, 5,8–6,2 magnitúdó közötti adatok.
1546+15	R Ser	M	Október legelején 13,1 magnitúdós, ez a legutolsó észlelés.
1555+26	T CrB	NR	Minimumban, 10,2 magnitúdó körüli.
1601+67	AG Dra	ZAND	Minimumban, 9,5–10,2 magnitúdó között hullámszik.
1744–06	RS Oph	NR	Minimumban, 11,5–10,9 magnitúdó közötti adatok.
1813+49	AM Her	AMHER	Október elején még folytatódott 14,0 magnitúdó körüli hullámszása, majd visszatért 15 magnitúdó körüli "halvány" állapotába.
1901+08	R Aql	M	Halványodik, október végén 10,5 magnitúdónál.
1920+29	BF Cyg	ZAND	Halvány, 11,6–11,8 magnitúdós észlelések.
1927+45	AF Cyg	SRB	Fokozatos fényesedést mutat 7,7–7,3 magnitúdó körül.
1946+32	khi Cyg	M	Tovább halványodott, november elején 13,6 magnitúdós, minimum táján van.
2007+15	FG Sge		Néhány észlelés 13,5 magnitúdó körüli fényességre vall. Sajnos, már szeptemberben is többen "félreészlelték" a csillagot. Többen az FG Sge "kísérőjét" észlelték a változó helyett. Ez a csillag 8"-re, PA 100 irányban észlelhető, a GCVS szerint fényessége B-ben 14,2 magnitúdó. R. Royer szerint a "kísérő" a múlt nyáron 12,1 magnitúdóig fényesedett fel, míg korábban halványabb volt 13 magnitúdónál. Az ősz folyamán

2016+21	PU Vul	NC	12,5 magnitúdó körüli volt. Sajnos sokan ezt a csillagot észlelték, nem pedig a jóval halványabb FG Sge-t! Az FG Sge társcsillaga a legújabb AAVSO-térképeken sem szerepel! Az IAU Circular 5665. száma (dec. 2.) szerint az FG Sge lassú fényesedést mutat, melynek értéke 0,015 magnitúdó/nap.
2027+52	N.Cyg'92	N	11,2-11,7 magnitúdó közötti észlelések. Keveset halványodott, november végén 9,8 magnitúdós.
2108+68	T Cep	M	November közepén fényes, 6,0 magnitúdó körüli, szabadszemes maximumban.
2138+43a	SS Cyg	UGSS	Október legelején rövid maximumban volt, majd mindvégig minimumban.
2146+12	AG Peg	NC	Még mindig viszonylag halvány, 9,0 magnitúdó körüli adatok.
2356+59	WZ Cas	SRB	7,4-7,8 magnitúdós adatok, viszonylag halvány.

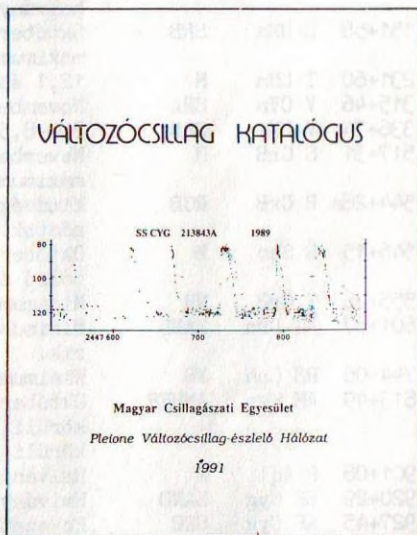
MIZSER ATTILA

Változócsillag térképek

A Bajai Obszervatórium Alapítvány segítségével sikerült számos, korábban megjelent Változócsillag Atlasz füzetet — az esetleges hibák kijavítása után — ismét kiadni. A térképfüzetek új ára darabonként 40 Ft. A füzetek Kereszturi Ákostól rendelhetők meg (címe: 1023 Budapest, Komjádi B. u. 1.), rózsaszín postautalványon. A VA 5-14. sz. füzetei rendelhetők meg. A VA 9 után nyomása jelenleg folyik, a megrendelők türelmét kérjük.

A Változócsillag katalógus a programcsillagok felsorolásán kívül tartalmazza a változócsillag típusok részletes leírását, számos változóról ad egyedi információkat, és rövid észlelési útmutatót is tartalmaz. Az MCSE postacímén rendelhető meg (1461 Budapest, Pf. 219.), rózsaszín postautalványon, ára 60 Ft (nem tagoknak: 70 Ft). Észlelőlapok 24 Ft-nyi postabélyeg ellenében rendelhetők, ugyanezen a címen.

Változóészlelőknek fénymásolásra kikölcsönözzük a Hipparcos- és az EUVE program teljes AAVSO térképanyagát. A Hipparcos-programban jó részt mirák, az EUVE-ben eruptív és katalizikus változók szerepelnek. Érdeklődni ugyancsak az MCSE címen lehet.



A MESSIER-ALBUM megrendelhető az MCSE-től. Ára tagoknak 85 Ft + 40 Ft postaköltség, nem tagoknak 185 Ft + 40 Ft postaköltség. A Messier-album rózsaszín postautalványon rendelhető meg, az MCSE postacímén.

Változós hírek

Változós könyvajánlat

Variable Star Research: An International Perspective. Szerk.: John R. Percy, Janet A. Mattei és Christiaan Sterken
Cambridge University Press, 1992 (ISBN 0 521 40469 X)

A világ változós amatőreinek mindeddig legnagyobb seregszemléje 1990 nyarán zajlott le Brüsszelben. Az AAVSO első európai találkozóján számtalan érdekes, informatív előadás hangzott el, melyek egy része nyomtatásban már megjelent, az AAVSO Journalben. A találkozó legfajtsúlyosabb előadásai azonban csak nemrégiben jelentek meg egy külön "Proceedings"-ben, a tekintélyes Cambridge University Press kiadásában. (Valószínűleg ez az első eset, legalábbis a modern amatőrcsillagászat történetében, hogy egy tisztán amatőr szervezet találkozásának anyagát egy ilyen tekintélyes kiadó gondozza!)

A 329 oldalas kötet 7 fejezetre tagolódik (Történet és szervezetek, Vizuális észlelés, Fotoelektromos és CCD-észlelés, Analízis és interpretáció, Kék és sárga változócsillagok, Vörös változócsillagok, Katakizmikus változócsillagok).

A változócsillagok jelentőségét John R. Percy "történelmi perspektívából" vizsgálja, a legelső írásos forrásoktól a modern kutatásokig. Számunkra talán érdekesebb Thomas R. Williams összefoglalója a kevésbé ismert amatőrökről, akik valamilyen formában hozzájárultak a változócsillagászat előmozdításához. A magyarok közül Dégenfeld-Schomberg Berta, Komáromi-Kacz Endre, Podmaniczky Géza és Posztoczky Károly nevét olvashatjuk cikkében. Janet A. Mattei számos látványos fénygörbével illusztrálja az AAVSO szerepéről írt cikkét. Igen hasznos C. Sterken és J. Manfroid összefoglalója a vizuális észlelések pontosságáról. Sajnos a fotoelektromos- és CCD fotometria még mindig erősen kívül esik a magyar amatőrök lehetőségein (különösen az "extragalaktikus" CCD-fotometria, amivel G. Longo, G. Busarello és C. Sterken cikke foglalkozik). Igen hasznosak az egyes típusokról adott áttekintések: R CrB-k (D. Kilkenny), szimbiotikus változók (J. Mikolajewska), vörös óriás változók (F.R. Quercy és szerzőtársai), ugyanakkor erősen hiányoznak pl. a nóvákról, szupernóvákról, RV Taurikról adott áttekintések (melyek nem hiányoztak az 1986-as cambridge-i találkozó programjáról), holott ezek a típusok kiemelten fontosak az amatőr észlelőprogramokban.

Nem könnyű összehozni egy ilyen nemzetközi találkozót, és a program összeállítása nyilván erősen függ a résztvevőktől. E sorok írója már Brüsszelben is gondolkodott azon, hogy mit keres változós "közegben" egy kisbolygók fotometriájára buzdító előadás, még ha észleléstechnikailag nincs is nagyon sok különbség a két terület között. Ha már észleléstechnikai kérdéseknél tartunk: igen erősen hiányzott a fotografikus módszer a találkozó témái közül, holott még mindig ezzel a "divatjamúlt" metódussal fedezik fel a nóvák és az új változók legnagyobb részét, és az archív felvételek értéke nemhogy csökkenne az idő múlásával, hanem egyre nő!

Örvendetes, hogy milyen sok "amatőrbarát" hivatásos csillagász emelte ki az amatőr észlelések (köztük a vizuális észlelések) szerepét a modern csillagászati kutatásokban. A mai kutatások számára az AAVSO a legnagyobb szolgálatot azzal teszi, hogy az egész világra kiterjedő észlelőhálózatával segíti a földi és égi obszervatóriumok ésszerűbb üzemeltetését. Számtalanszor

taglaltuk már, hogy ebben a "profi-amatőr" játszmában az amatőröknek ugyan csak a "riasztócsengő" szerep jut, ám enélkül a hivatásos csillagászok szinteמודulni sem tudnának (lásd: eruptív és kataklizmikus változók kitörései).

Téved, aki azt hiszi, hogy ebben a munkában a magyar amatőrök nem juthatnak szerephez "összetákolt" távcsöveikkel. Hogy munkánkra valóban számítanak, íme egy friss bizonyíték: az IP Peg decemberi kitörésének megerősítésére bennünket, magyar amatőröket keresett meg az AAVSO, ugyanis a Hubble űrtávcsővel épp ezt a csillagot kívánta észlelni egy kutatócsoport. Nekünk, amatőröknek is bőven jut hely és feladat a "változócsillagos ég" alatt — ez a konferencia-kiadvány ismét csak ezt tanúsítja. (Mzs)

A német változások találkozói

A sonnebergi csillagvizsgálóban 1992. szeptember 26-án rendezték a patinás BAV (Berliner Arbeitsgemeinschaft für Veränderliche Sterne = Változócsillagok Berlieni Munkaközössége) és az AKV (Arbeitskreis Veränderliche Sterne = Változócsillagok Munkacsoportja) együttes ülését. A fő téma a sonnebergi obszervatórium megalapítója, Cuno Hoffmeister születési centenáriuma volt.

Másnap, ugyancsak a sonnebergi csillagvizsgálóban tartotta a BAV 16. rendes taggyűlését, amelynek fő napirendi pontját a BAV (az egykori NSZK változós szervezete) és az AKV (NDK) egyesülése adta. A leghesebb vitákat az új egyesület neve ill. nevének rövidítése váltotta ki. A "Berlin" adta B-nek ugyanis az egyik változat szerint a "Bundesrepublik" felelne meg, de az egyik felszólaló szerint ez azért nem célszerű, mert lehet, hogy a "Bundesrepublik" (Szövetségi Köztársaság) egyszerűen "Deutschland"-ra (Németország) változik. Valaki tréfásan a BAV-ot "Bund alter Veränderlichbeobachter"-nek (Öreg Változómegfigyelők Szövetsége) nevezte. Végül három lehetséges változat közül az elsőt fogadta el a taggyűlés — szótöbbséggel. Ennek megfelelően a "BAV" ezentúl "Bundesdeutsche Arbeitsgemeinschaft für Veränderliche Sterne" (Változócsillagok Szövetségi Német Munkaközössége) nevet takarja.

Döntés született a régi BAV alapszabálya 1. és 2. pontjának megváltoztatására, ill. kiegészítésére. Ezekben megfogalmazódik, hogy az új egyesület milyen két közösségből alakult, továbbá hogy az "új" BAV rövidítés mit jelent. Az üléseket Berlinben fogják tartani. (A központ címe: BAV, Munsterdamm 90, D-1000 Berlin, 41.)

Ez után került sor az újonnan alakult egyesület vezetőségének megválasztására. Első elnök Dr. Mario Fernandes, második elnök Werner Braune, gazdasági vezető Wolfgang Wenzel lett, valamennyien berlini lakosok. Megválasztották a kilenc szekcióvezetőt is. Érdemes felsorolnunk a BAV szekcióit:

1. Észlelési eredmények kiértékelése és közlése
2. Térképkészítés
3. Fedési változók
4. Rövid periódusú pulzáló változók
5. Mira változók
6. Félszabályos és szabálytalan változók
7. Kataklizmikus és eruptív változók
8. Fotografikus észlelések
9. Fotoelektromos észlelések

(BAV Rundbrief 1992/3-4. — PTA)